

POSTANOWIENIE

27 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 27 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.B. i P.B.
przeciwko B. S.A. w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej B. S.A. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 26 maja 2023 r., I ACa 943/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od B. S.A. w W. łącznie na rzecz A.B. i P.B. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 marca 2022 r., I C 23/20, Sąd Okręgowy w Sieradzu ustalił nieważność umowy kredytu zawartej 24 października 2005 r., zasądził od pozwanego banku na rzecz powodowych kredytobiorców 57 828,89 zł i 10 927,07 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 4 lutego 2020 r. oraz oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Wyrokiem z 26 maja 2023 r., I ACa 943/22, Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację pozwanego banku. Sąd wskazał, że postanowienia umowy nie były

indywidualnie uzgodnione, gdyż pozwany nie wykazał, że powodowie mieli realną możliwość negocjacji spornych postanowień umowy kredytu. Podkreślił, że pozwany nie poinformował powodów o ryzykach związanych z zaciąganiem kredytu indeksowanego do waluty obcej. W szczególności nie wystarczy wręczenie dokumentu „informacja o ryzyku”, w którym zawarto jedynie szczątkowe informacje o możliwości i skutkach zmiany kursów walut. Postanowienia umowy nie zostały także zredagowane w sposób jednoznaczny i transparentny.

Następnie Sąd wskazał, że postanowienia zawarte § 2 ust. 2 umowy oraz § 7 ust. 1 umowy kredytu kształtują prawa i obowiązki kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, bowiem pozwany zastrzegł sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem CHF (a także wcześniejszej spłaty całości kredytu) poprzez wyznaczanie w tabeli kursowej kursu sprzedaży CHF, nie wskazując w umowie kryteriów czy przesłanek ustalania kursu. Tym samym Bank miał pełną kontrolę nad wysokością rat spłacanych przez powoda i ustalaniem różnicy pomiędzy ceną kupna i sprzedaży waluty (tzw. spread walutowy), która stanowiła jego zysk w relacji z konsumentem. Dla oceny w tym zakresie nie ma w znaczenia to, jak w czasie trwania umowy kredytowej bank faktycznie ustalał kursy. Wbrew wywodom pozwanego banku, wejście w życie tzw. ustawy antyspreadowej nie sanowało wadliwych postanowień umowy i nie wykluczyło badania ich abuzywności. Ustawa nie usunęła skutków niedozwolonych postanowień umów kredytu, ani ich nie wyeliminowała. Nie jest też możliwe uzupełnienie luk powstałych po wyeliminowaniu z umowy postanowień uznanych za niedozwolone w drodze wykładni umowy, przepisów ogólnych czy też zasad współżycia społecznego i zwyczajów. Prawo unijne stoi na przeszkodzie wszelkiemu "naprawianiu" nieuczciwych postanowień umownych w celu złagodzenia ich nieuczciwego charakteru. W dodatku, w toku postępowania strona pozwana nie zaoferowała żadnych dowodów, które pozwalałyby ustalić wspólny, zgodny zamiar stron w zakresie postulowanego uzupełnienia umowy na podstawie art. 65 k.c.

Sąd wskazał też, że abuzywny charakter postanowień dotyczących waloryzacji prowadzi do nieważności całej umowy. Postanowienia te determinowały

charakter umowy oraz fakt jej zawarcia, stanowiły jej *essentialia negotii*, bez których umowa nie mogłaby funkcjonować w dotychczasowym kształcie. Niemożliwe byłoby zastąpienie abuzywnej klauzuli dotyczącej zasad ustalania kursu kupna waluty, na podstawie którego wyliczana jest wysokość kwoty kredytu, dyspozytywnymi przepisami prawa krajowego wobec ich braku. To z kolei oznacza, że utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie było możliwe. Nieważność umowy prowadzi do stwierdzenia, że konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy na podstawie art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. W okolicznościach sporu nie zachodzą przesłanki wyłączenia możliwości zwrotu świadczenia nienależnego na podstawie art. 411 pkt 2 k.c. czy art. 411 pkt 4 k.c. Nie budzi też wątpliwości sądu, że kredytobiorcy mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy. Jedynie wyrok wprost odnoszący się w sentencji do przeciwstawnych stanowisk stron o ważności lub nieważności umowy kredytowej prowadzi do udzielenia odpowiedzi na pytanie czy umowa kredytowa wiąże powoda, jedynie za pomocą powództwa o ustalenie możliwe jest usunięcie wszelkich niepewności związanych z wykonywaniem świadczenia na rzecz banku.

Sąd Apelacyjny uznał za chybiony podniesiony przez apelującego zarzut naruszenia art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c. oraz art. 455 k.c. Powodowie dochodzą zwrotu świadczenia nienależnego, tymczasem zwrot świadczeń z art. 410 § 2 k.c., nawet jeśli dotyczy zwrotu dokonywanych świadczeń okresowych, nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe, do którego zastosowanie znajdowałby trzyletni termin przedawnienia. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanego zarzutu opartego na prawie zatrzymania, jako sprzecznego ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa i ratio legis normy prawnej zawartej w art. 496 k.c., gdyż w przypadku, gdy obie strony są zobowiązane do spełnienia świadczeń pieniężnych, nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia spełnienia świadczenia wzajemnego.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na potrzebę wykładni następujących rozbieżności:

- 1) W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i me wiaż konsumenta, czy możliwe jest przyjęcie, że w miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa o charakterze dyspozytywnym przy tym, czy musi to być przepis „wyraźnie przewidziany” do zastosowania w tego typu sytuacji, czy może to być przepis dyspozytywny o ogólnym charakterze - a nadto czy Sąd nie ma możliwości stosowania tego typu norm dyspozytywnych w ogóle, z uwagi na wymóg osiągnięcia odpowiedniego efektu odstrasającego przedsiębiorcę?
- 2) Czy w sytuacji stwierdzenia abuzywności postanowień umowy kredytu indeksowanego odnoszących się do sposobu określania kursu waluty obcej (tj. elementu mechanizmu indeksacji), umowa może obowiązywać w pozostałym zakresie?

Kredytobiorcy złożyli odpowiedź na skargę kasacyjną, w której wnieśli o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W odniesieniu do przesłanek wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zauważyć, że skutkiem podniesienia potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Należy zauważyć, że uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

- 1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiażące, w obowiązującym stanie

prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zowiązać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie związanie przyszłym kursem za niedozwolone. Postanowienie o odesłaniu do tabeli kursowej banku, jako współokreślające wysokość pozostałego do spłaty zadłużenia, czyli główne świadczenie kredytobiorcy, co do zasady nie podlega ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c., lecz tylko pod warunkiem, że postanowienie to zostało sformułowane w sposób jednoznaczny. Utrwalona jest rozszerzająca wykładnia tego warunku jako obejmującego nie tylko tekst warunku (jest jasne, co znaczy stosowanie kursu ogłoszonego przez bank), lecz także mechanizm działania tego warunku. Aby odesłanie było dozwolone, w umowie musiałyby zostać zawarte szczegółowe zasady ustalania kursu tak, aby kredytobiorca sam mógł obliczyć ten kurs w danej chwili. Ustalenie kursu tylko do wypłaty kredytu i usiłowanie związania kredytobiorcy przyszłymi, jednostronnie ustalonymi kursami nie mogło być skuteczne.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(Ł.W.)

[a.ł]